

LSMC
Teisės
institutas

Socialinių ryšių palaikymas: priemonių spektras Lietuvos ir užsienio kalėjimų praktikoje

dokt. Goda Dainauskaitė

Lietuvos socialinių mokslų centras, Teisės institutas

Mokslinis seminaras socialinių darbuotojų dienai paminėti ·
Lietuvos kalėjimų tarnyba, 2026

LMT
Lietuvos mokslo taryba

Lietuvos mokslo tarybos remiamos priemonės „Reikminių tyrimų projektai“
projektas „Socialinių ryšių kalėjimuose stiprinimas: nuteistųjų poreikių, veiksmingų
priemonių ir jų taikymo sąveika ir sinergija“ (NARYS).

Pranešimo struktūra

Literatūros ir praktikos apžvalga

I

Užsienio praktika

Užsienio šalių kalėjimų praktika darbe su nuteistųjų socialiniais ryšiais.

II

Ryšių svarba

Socialiniai ryšiai kaip apsauginis veiksnys ir kaip atspirties taškas resocializacijai.

III

Bendravimo būdai

Pasimatymai, trumpalaikės išvykos, skambučiai ir laiškai tyrimo dalyvių patirtyje.

IV

Priemonių įvairovė

Nuo neformalaus pokalbio iki tėvystės programų.

01

Užsienio šalių praktika

Socialiniai ryšiai – ne lengvata, o resocializacijos išteklius

~800 000

vaikų ES kasmet atskiriami nuo įkalinto tėvo ar motinos

EuroPris, 2017; COPE

25 % mažiau

rimtų ir smurtinių drausmės pažeidimų tarp lankomų nuteistųjų

Reidy & Sorensen, 2020

13 % mažesni šansai

grįžti į kalėjimą didėjant instrumentinei šeimos paramai – pagalbai su būstu, darbu, transportu ar finansais

Mowen ir kt., 2019

60 %

po įkalinimo bausmės atlikimo finansiškai rėmė šeimos nariai

Peterson ir Fontaine, 2024

Tačiau ryšys savaime nėra utopija

Kokybė svarbiau už dažnį (Poehlmann ir kt., 2010); poveikis priklauso nuo konteksto (De Claire ir Dixon, 2017).

Ryšiai gali būti ir žalingi: išnaudojimas, grįžimas į su rizikomis susijusią aplinką.

Priemonių spektras užsienyje: penkios kryptys

Pasimatymų aplinka

Šeimos namai ir butai
(Suomija, Danija)

Nakvynė su vaikais (Norvegija)

Vaikų erdvės „Spazio Giallo“
(Italija)

Šeimos renginiai

Šeimos dienos (JK, Švedija)

Teatras, sporto dienos (Škotija)

Šeimų stovyklos (Lenkija)

Pasakų įrašai (Anglija, Kroatija,
Švedija)

Nuotolinis ryšys

Kasdienis skambutis (Airija)

Vaizdo skambučiai (Serbija,
Norvegija)

Skambučiai iš kameros
(Nyderlandai)

Tėvystės programos

Nuo 1–2 konsultacijų
(Suomija)

iki 17 sav. rezidentinės (Š.
Airija)

Atsakomybė

„Vaikų pareigūnai“ (Danija)

Šeimos pareigūnas
(Nyderlandai)

NVO partnerystės, personalo
mokymai

Bendras standartas: Europos Tarybos rekomendacija CM/Rec(2018)5 dėl vaikų, kurių tėvai įkalinti – vaiko interesai ir šeimos ryšių palaikymas kaip siektina norma visoms valstybėms narėms.

Pasimatymai: nuo patalpos prie santykio kokybės

Suomija

Vanajos atviras kalėjimas – atskiras šeimos namas (4 butai), šeimos susitikimas gali trukti kelias paras.

Rumunija, Estija, Švedija

Atskiras pasimatymų kambarys susitikimams su šeima – šviesus, erdvus, pritaikytas vaikams.

Norvegija, Estija

Vaikai gali nakvoti su įkalintu tėvu specialiuose butuose, kambariuose.

Italija

„Spazio Giallo“ (NVO Bambinisenzasbarre) – vaikų erdvė prieš pasimatymą, švelninanti institucinės aplinkos poveikį.

Suomija, Slovakija

Savaitgaliai rezervuoti pasimatymams su šeima, atsižvelgiant į vaikų užimtumą

Sharratt (2014), COPING projektas

JK, Vokietija, Rumunija, Švedija

Pasimatymų aplinka draugiškesnė JK ir Švedijoje

„Šeimos dienos“ (JK, Švedija) ir „Tėvo ir vaiko pasimatymai“ (Vokietija) vertinti palankiau nei įprasti pasimatymai

Kliūtys: kelionės kaštai, laikas, emocinis krūvis vaikams

Gerosios praktikos kryptys

Reguliarus kontaktas; grafikas, pritaikytas vaikui; vaikams pritaikyta erdvė; vaikui jautrios procedūros; palyda ir informacija; kontaktas ≠ paskatinimas.

Children of Prisoners Europe (2019)

Bendra veikla ir „ryšio objektai“

Škotija

„Beside Me“ (HMP Perth): 6 mėn. projektas – teatras Dundee Rep + NVO Families Outside + Škotijos kalėjimų tarnyba.

Lenkija

Asociacija „Patronage“: stovyklos, kuriose nuteistieji kelias dienas gyvena kartu su vaikais.

Rumunija, Vokietija, Prancūzija, Lenkija, Portugalija ir kt.

Projektas „Game with Mum & Dad“ – sporto diena su sportiniais žaidimais su įkalintu tėvu ir vaikais. Prie sporto dienos jungiasi kalėjimų pareigūnai, socialiniai darbuotojai, savanoriai.

Pasakų įrašymo projektai

„Storybook Dads“ (Jungtinė Karalystė) · „Together in a World of Tales“ (Kroatija) · „Godnattsagor inifrån“ (Švedija)

Andersson ir Björkhagen Turesson (2023): 70 tėvų ir 46 globėjų anketos; 6 savaitės studijų rateliai → įrašyta pasaka vaikui

Įrašai – „galingi objektai“ (potent objects): tėvo balsas tampa vaiko vakaro ritualo dalimi

Tėvai pasakoja apie galimybę peržengti kalėjimo „macho“ kultūrą

Nuotolinis ryšys

Nyderlandai

Visuose kalėjimuose šalia įprasto pašto veikia skaitmeninio pašto paslauga – vaikai ir artimieji gali bet kada nusiųsti žinutę įkalintam asmeniui.

Airija

Daugelyje kalėjimų telefonai yra kameroose, todėl nuteistieji gali skambinti ne vien nustatytu laiku ar iš bendro telefono bendrose patalpose. Išbandoma ir įeinančių skambučių pilotinė sistema.

Serbija ir Norvegija

Įstaigose veikia planšetiniai kompiuteriai, kuriais naudojantis organizuojami vaizdo skambučiai su artimaisiais. Serbijos atveju – įvesta COVID-19 pandemijos metu. Siekiama nuoseklios praktikos, vaizdo skambučiai – papildinys, o ne fizinių pasimatymų pakaitalas.

Kontrolė ir ribotas lankstumas

Trumpi skambučiai, nustatytas laikas, ribota prieiga prie telefono apsunkina kasdienį bei spontanišką kontaktą.

Kaina ir skaitmeninė nelygė

Telefono kreditas, ryšio kaina ir šeimos techninės galimybės lemia, kad formaliai prieinama priemonė ne visoms šeimoms yra realiai prieinama.

Tėvystės programos: nuo vieno pokalbio iki rezidentinio modelio

didėjantis intensyvumas ir kontakto su vaiku galimybės →

FOCS įgyvendinimo pamokos (Norman ir kiti, 2022): programa priskirta „kitai struktūruotai veiklai“, sprendimą priima įstaigos vadovas → prieinamumas priklauso nuo prioritetų ir pavienių darbuotojų. Vedėjų vaidmenų įtampa: grupėje – pasitikėjimas, už jos ribų – kontrolė.

Esminis principas: įgūdžiai + galimybė juos taikyti

Families Matter, Maghaberry (Š. Airija)

Hayes ir kiti, 2018; Butler ir kiti, 2019

4 val. vs 1 val.

šėimos pasimatymas kas mėnesį: laisvas judėjimas, žaidimas, valgymas kartu

17 sav. atskirame korpusė; daugiau telefono; tėvystės užsiėmimai

Rezultatas: gerėjo santykiai ir jautrumas vaiko poreikiams

Problema: po programos – grįžimas į įprastą režimą, biudžeto atšaukimai

Veenhuizen kalėjimas, „šėimos požiūris“ (Nyderlandai)

Venema ir kiti, 2024

Šėimos korpusas; svetainę primenantis pasimatymų kambarys

Vaizdo skambučiai iš kameros

Privalomas 8 sav. tėvystės kursas

Šėimos pareigūnas ir individualus tėvystės planas

Rezultatas: daugiau pozityvios sąveikos su vaikais, teigiamesnė tėvo tapatybė

Troy ir kt. (2018), 29 tyrimai: pagrindinės kliūtys – nuteistųjų kaita ir retas kontaktas su vaiku; 8 tyrimai tai sprendė „sustiprintais“ pasimatymais.

Kas atsakingas? Nuo NVO projektų prie institucinės atsakomybės

Daug iniciatyvų – NVO rankose

Italija: „Spazio Giallo“ – Bambinisenzasbarre

Š. Airija: Families Matter – Barnardo's NI

Škotija: „Beside Me“ – Families Outside ir teatras Dundee Rep

Kroatija: pasakų įrašai – NVO Roda

Švedija: FOCS – sukurta kartu su NVO BUFF

Prancūzija, Belgija: vaikų palyda į pasimatymus – Relais Enfants Parents

→ Rizika: tęstinumas priklauso nuo projektų finansavimo ir pavienių darbuotojų entuziazmo

Personalas – dar ne visur parengtas

Mažiau nei pusė EuroPris apklaustų kalėjimų sistemų turi specialų personalo mokymą šeimos ryšių ir vaikų pasimatymų klausimais

Mokymai dažnai skirti tik naujiems darbuotojams ir nėra privalomi esamam personalui

„Mažai daroma sistemingai planuojant, kuriant, įgyvendinant ir peržiūrint šios srities politiką“

→ Darbas su šeima dar nėra prioritetinga įstaigų veiklos kryptis

Aiški atsakomybė – įsipareigojimo ženklas

Danija: apmokyti „vaikų pareigūnai“ – vaikams pritaikyti pasimatymai, informacija šeimai, žinios kolegoms

Nyderlandai: šeimos pareigūnas ir individualus tėvystės planas (Veenhuizen kalėjimas)

Suomija: šeimos ryšių pareigūnai (Family Liaison officers)

→ Vaiko interesai tampa nuolatinė įstaigos funkcija, o ne projektu

Nuo pavienių projektų – prie įstaigos funkcijos: NVO partnerystė veiksminga, kai ją papildo apmokytas personalas ir aiškiai priskirta atsakomybė.

02

Projekto NARYS rezultatai:

socialinių ryšių svarba; bendravimo būdai; darbo su socialiniais ryšiais priemonių spektras

Kokybinis tyrimas: pusiau struktūruoti interviu

1

fokus grupė

su Lietuvos kalėjimų tarnybos atstovais

32

pusiau struktūruoti interviu

su socialiniais darbuotojais · 5 įstaigos

23

pusiau struktūruoti interviu

su laisvės atėmimo bausmę atliekančiais asmenimis · 3 įstaigos

Iš viso: 55 individualūs interviu ir 1 fokus grupė

2025 m. spalį

Fokusuota grupinė diskusija

2026 m. sausis–balandis

Lauko darbas: interviu

2026 m. kovas–liepa

Kodavimas ir analizė

2026 m. rugsėjis

Ataskaita ir nacionalinis seminaras

Ryšiai su artimaisiais: motyvacija, išteklius ir rizika

Motyvacija

Šeima – pagrindinė priežastis stengtis: lengva grupė, pusiaukelės namai, trumpalaikės išvykos.

Ryšiai tampa sklandaus elgesio ir įsitraukimo į resocializacijos planą prielaida.

„Jų automatiškai motyvacija ir įvykdyt tas visas rekomendacijas, ir vykdyt planą, ir dalyvaut užimtume elementariai todėl, kad žino, jog... Nu, taip tiesiog yra. Jie žino, kad jiems iš visur pliusiukai. Kuo daugiau pliusiukų tų ale vadinamų jie turės, tuo didesnė galimybė, kad juos pristatys komisijai aplanai.“

Socialinis darbuotojas

Praktinis išteklius

Artimieji padeda spręsti dokumentų, skolų, deklaracijų klausimus, finansuoja būtinus dalykus – mažėja darbuotojų tarpininkavimo poreikis.

„Nu, pavyzdžiui, daug žmonių tas visokias pajamų deklaracijas, ten skolas <...>. Viskas čia per kalėjimą, per socialinius darbuotojus <...>“

[Tyrėja: O tai jūs [pats] deklaravot pajamas?]

Viską per laisvę. Nu, kam? Nu, nebūtina. Yra tam įgaliojimai. Susitvarkai, viską gali gi per ten daryt. Kam čionai kalėjimą dar kišti?

Nuteistasis

Rizika

Artimųjų finansinis išnaudojimas dėl skolų ar nelegalių medžiagų; grįžimas į kriminogeninę aplinką.

Užduotis – ne akiai skatinti, o kartu įvertinti ryšių pobūdį.

„Žmogus labai bijojo grįžti į miestą, kur buvo prieš tai, kur padarė nusikaltimą. Mažas miestas, daug alkoholi vartojančių draugų, jis per silpnas.“

Būna tas irgi šeimos narys reikalingas, kuris siųstų [pinigus]. Tai pradžioj siunčia, paskui [...] pyktis gaunasi, kad [...] pinigus išleidi kažkur tai.

Socialiniai darbuotojai

Nekontaktinis ryšys

Taksofonai ir vaizdo skambučiai

Sąlygos gerėja: taksofonai arčiau būrių, daugiau vaizdo skambučių

Savaitgaliais, švenčių dienomis ir vakarais – eilės

Formali teisė į neribotus skambučius (vaikai, lengvoji grupė) ≠ neribota galimybė

Kam tai pagrindinis kanalas

Artimieji gyvena toli ar serga

Nuteistasis nenori, kad šeima atvyktų

Nuo vaikų slepiamas įkalinimo faktas

Laiškai

Prarado komunikacinę funkciją – atvirukai, sveikinimai, piešiniai

„Saugus laiškas“: gaunama kopija → svarbi kopijavimo kokybė

Vaizdo skambutis kaip šeimos praktika

Aš pasijuokiu, mes su tuo vaiku pažaidžiam per tą, kaip sakant, ekraną.

Nuteistasis

Einu per Velykas 2 valandas pabūt su šeima. Vaizdu su jais pabūsiu, nes mergaitės pačios ruošia valgyt, jos pačios viską daro. Ir per Kalėdas irgi taip buvo. Aš buvau prijungta ir: „Mama, ką daryt reikia? Taip. O ką tą padaryt?“

Nuteistoji

Privatumas: „Nu, stovi už tavo nugaros, laukia irgi skambint. [...] Tu tikrai nepasakysi to, ko tu nori [...] Ne, tai dėl privatumo, tai čia faktas, kad trūkumas yra.“

Seimo kontrolieriai (2024): taksofonai bendrose erdvėse be privatumo

Trumpalaikės išvykos: sugrįžimas į šeimos vaidmenis

„Man didžiausias nerimas ir skaudu, kad aš vaiko nepalydėsiu į pirmą klasę. <...> vis raminu, kad aš galėsiu tas tris dienas...“
Nuteistoji

„Parvažiavau trims paroms, atrodo, ir į darželį teko nuvežt. Paimt, nuvežt ir pasiimt iš darželio jau.“
Nuteistasis

„Jie ir patys grįžta <...> „Galėjau padėt mamai malkas sukapt, pasiruošt žiemai.“
Socialinis darbuotojas

„Prieš vykdamas namo, pasiskambinau artimiesiems, pasakiau, kad „Jokių vartojimų, jokio man siūlymo alkoholio.“ <...> jie tarpusavyje gėrė, bet mane automatiškai praleisdavo.“
Nuteistasis

1

Daugiau nei lengvata

Ryšys įprasminamas per kasdienes pareigas – atkuriami įkalinimo susilpninti socialiniai vaidmenys.

2

Nauda įstaigai

Motyvacija laikytis taisyklių; dalis praktinių klausimų išsprendžiama išvykos metu.

3

Ribos

Atstumo spindulio apribojimai: išplėstinė šeima, progos, minėjimai → poreikis individualizuoti.

4

Socialinio darbuotojo vaidmuo

Pa(si)rengimas: atpažinti rizikingas situacijas, numatyti reagavimo būdus.

Socialinio darbo priemonės: šeima kaip „privati sritis“

„ Dėl ko aš jums turiu aiškinti apie savo vaiką? Jūs esat mano būrio viršininkė <...> dirbkit su manimi, o ne apie mano vaiką.

Nuteistoji

„ Kartais tiesiog šita tema lieka atokiau, nes <...> daug tų vaidmenų atliekam ir kartais tiesiog nėra laiko šeimai aptarti.

Socialinis darbuotojas

„ Koks čia jų reikalas <...>? Ten vos ne šeimos medį piešt. <...> Juk aš čia ne dėl šito.

Nuteistasis

„ Dažniausiai atsiranda tas pokalbis apie šeimą būtent tokių neformalių bendravimų metu, kai jie nesijaučia, kad <...> bandai išpešt.

Socialinis darbuotojas

Interpretacija

Pagrindinis klientas – nuteistasis; šeima – papildoma, ribotai prieinama

Pokalbis apie tėvystę suvokiamas kaip papildomas vertinimas

Bendros programos leidžia prieiti prie temos netiesiogiai

Plg. Forrester ir kt. (2012): pasipriešinimą lemia darbuotojo bendravimo stilius

Pozityvios tėvystės programa

1

Atrankos sąlygos

vaikų amžius (pvz., 6–12 m.) ir reguliarus bendravimas

2

Grupę sunku surinkti

vaikai per jauni / per vyresni; bendraujama per retai

3

Atrenkami jau turintys ryšį

daugiau skambučių, pasimatymų, išvykų

4

Silpniausių ryšį turintiems

reikia pagalbos dar prieš programą

”

„Kaip mums padaryti namų darbus <...> pažaisiti su savo vaiku? <...> jei mes tikrai skambučiu po 20 minučių galim.“

Socialinis darbuotojas apie nuteistųjų keliamus klausimus

Užsienio tyrimų veidrodis

Troy ir kt., 2018

retas kontaktas su vaiku – viena pagrindinių tėvystės programų kliūčių

Families Matter

programa sukurta taip, kad įgūdžiai iškart praktikuojami 4 val. šeimos pasimatymuose

Veenhuizen

8 sav. kursas + vaizdo skambučiai iš kameros + šeimos pareigūnas

FOCS

vedėjai – įstaigos darbuotojai, šalia pagrindinių pareigų; mokosi kartu su dalyviais

Lietuva užsienio tyrimų kontekste

Sritis	Užsienio tyrimai ir praktika	NARYS tyrimo duomenys	Implikacija
Pasimatymai	Vaikams pritaikytos erdvės, šeimos namai, ilgesni šeimos pasimatymai	Kritika – ties vaikais: aplinka, veiklos, ilgalaikiai pasimatymai	Vaikui draugiška aplinka kaip atskiras kokybės kriterijus
Bendra veikla	Šeimos dienos, stovyklos, teatras, pasakų įrašai	Šeimų dienos, trumpalaikės išvykos	Dalyvavimas, ne tik kontaktas
Nuotolinis ryšys	Kaina, privilegijos, infrastruktūra lemia prieigą	Eilės, privatumo stoka; vaizdo skambutis – šeimos praktika	Infrastruktūra = reali teisė
Tėvystės programos	Intensyviausios ir geriausiai vertinamos, kai derinamos su kontaktu, praktika	Atranka pagal esamą ryšį; „namų darbai“ susiduria su kalėjimo apribojimais	Programa + kontakto sąlygos
Atsakomybė	Danijos „vaikų pareigūnai“; projektų tęstinumo rizika	Socialiniai darbuotojai, atsakomybės plėtra	Bendradarbiavimo plėtra, socialinių darbuotojų vaidmenų gausa

Pagrindiniai šaltiniai

Andersson, C., Björkhagen Turesson, A. (2023). Bedtime stories from inside. *European Journal of Social Work*, 26(2).

Booth, N. (2020). Disconnected: mother–child telephone contact in female prisons. *Criminology & Criminal Justice*, 20(2).

Butler, M., Hayes, D., Devaney, J., Percy, A. (2015). Strengthening Family Relations? Families Matter. QUB.

Butler, M. ir kt. (2019). Designing prison based parenting programs. *Int. J. Offender Ther. Comp. Criminol.*, 63(7).

Cannito, M., Mercuri, E. (2022). Caring masculinities in prison? *Gender, Work & Organization*.

De Claire, K., Dixon, L. (2017). The effects of prison visits from family members. *Trauma, Violence, & Abuse*, 18(2).

Diffley Partnership, KSO Research (2025). Understanding family support needs of people in prison custody. Scottish Government.

Emprechtinger, J., Richter, M. (2023). Prison social work and the risk security system. *Social Work & Society*, 21(2).

EuroPris (2017). Family Relations: Good Practice Collection. The Hague.

Folk, J. B. ir kt. (2019). Behind bars but connected to family. *Journal of Family Psychology*, 33(4).

Forrester, D., Westlake, D., Glynn, G. (2012). Parental resistance and social worker skills. *Child & Family Social Work*, 17(2).

Hairston, C. F. (1991). Family ties during imprisonment. *J. of Sociology & Social Welfare*, 18(1).

Hayes, D. ir kt. (2018). Allowing imprisoned fathers to parent. *Child Care in Practice*, 24(2).

Kolaković-Bojović, M. (2021). ICT as a tool to substitute in-person visits in Serbia. *J. of Liberty and Int. Affairs*, 7(3).

Lovell, B. ir kt. (2020). Prison parenting education programs for women: scoping review. *J. Prison Educ. & Reentry*, 6(3).

McCarthy, D., Adams, M. (2019). Can family–prisoner relationships ever improve? *British J. of Criminology*, 59(2).

Norman, Å. ir kt. (2022). Barriers and facilitators to implementing a parenting intervention in prison. *BMC Psychology*, 10:79.

O'Malley, S., Devaney, C. (2016). Supporting incarcerated mothers in Ireland. *Probation Journal*, 63(2).

Poehlmann, J. ir kt. (2010). Children's contact with their incarcerated parents. *American Psychologist*, 65(6).

Roberts, A. ir kt. (2016). Family intervention in a prison environment. *Criminal Behaviour & Mental Health*.

Ruedas Torres, D., Jardine, C. (2025). Punishment and citizenship: families facing prison social work. *Probation Journal*.

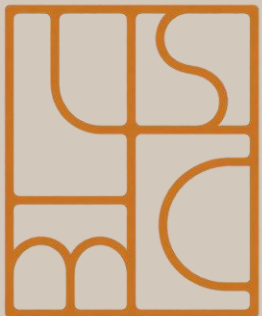
Sharratt, K. (2014). Children's experiences of contact with imprisoned parents. *European J. of Criminology*, 11(6).

Sivilombudet (2025). Inmates' opportunity to contact family and friends in Norwegian prisons.

Troy, V. ir kt. (2018). Parenting programs in the criminal justice system. *J. Child & Family Studies*, 27(6).

Venema, S. D. ir kt. (2024). Experiences of fatherhood in prison. *European J. of Criminology*, 21(4).

Vladu, A. ir kt. (2021). Benefits and risks of conjugal visits in prison. *Criminal Behaviour & Mental Health*, 31(5).

LSMC
Teisės
institutas

Ačiū už dėmesį!

dokt. Goda Dainauskaitė
Lietuvos socialinių mokslų centras, Teisės institutas
el. p. goda.dainauskaite@lcss.lt